

TÜRKİYE'DE YARGININ ÖRGÜTLENMESİ VE ADALET SİSTEMİNİN PROBLEMLERİ

Özlem KOÇAK SÜREN*

1.GİRİŞ

Türkiye’de yargı, yasama ve yürütme kuvvetlerinin yanında üç erkten biridir ve Anayasa’nın 9. maddesine göre Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır. Türk mahkemelerinin yargısal faaliyeti, maddi hukuk kurallarının bağımsız hakimler tarafından olaylara uygulanmasıdır.

Ülkemizde hukuki nitelikleri bakımından bir bütün teşkil eden işler bir yargı çeşidinde toplanır, yargı kolları oluşur ve bunlar hakkında o yargı çeşidine özgü yargılama usulü uygulanır ve Yüksek Mahkeme sıfatına haiz birden çok mahkeme bulunmaktadır.¹ Yani Türkiye’de yargı birliği yoktur ve Türk yargısının en başta gelen sorunlarından biri “yargı birliği” ilkesine aykırı bir yapılanma içinde bulunmasıdır. Bunun nedenlerinin ve çözümlerinin neler olabileceğine değinmeden önce yargı örgütünü biçimlendiren yargı birliği ve yargı ayrılığı ilkelere kısaca değinmek ve Türkiye’nin yargı örgütü hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır.

2.YARGI BİRLİĞİ-YARGI AYRILIĞI KAVRAMLARI

Hukuk devleti ilkesinin en önemli unsuru idarenin kanuniliği ve yargısal denetime tabi olmasıdır. Çünkü idare, devletin, toplumsal ve kişisel yaşama en yoğun biçimde müdahale etmek zorunluluğunda olan işlevidir ve bu nedenle kişi hak ve özgürlükleri bakımından teh-

* Av., İstanbul Barosu, Marmara Üniversitesi Kamu Hukuku Yüksek Lisans öğrencisi.

¹ B. Kuru/R. Arslan/E. Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, Ankara 2002, s. 56.

likeli sayılabilecek yetkileri de içermektedir. Bu olgu, idarenin hukuk kurallarıyla sınırlanması ve bu sınırlara uyup uymadığının da yargı yoluyla denetlenmesi zorunluluğunu birlikte getirmiştir ki, idare hukukunun temel konusunu da bu husus oluşturmaktadır. Günümüzde gerek Kara Avrupası, gerekse Anglo-Sakson ülkelerinde olduğu gibi, idarenin eylem ve işlemlerinden “*menfaati ihlal edilen*” ya da “*hak kaybına uğrayan*” kimse, yetkili yargı yerine başvurarak idari işlemin iptalini ya da karşılaştığı haksızlığın giderilmesini isteyebilir. İşte idarenin yargı yoluyla denetimi, yargı birliği ilkesinin geçerli olduğu sistemlerde “*adli mahkemeler*”, yargı ayrılığı ilkesinin geçerli olduğu sistemlerde ise bağımsız “*idari mahkemeler*” eliyle yapılmaktadır.

Yargı birliği sisteminde bir ülkede sadece bir tane yüksek mahkeme vardır ve bu mahkeme anayasa yargısını da, idari yargıyı da, adli yargıyı da tek başına temsil etmektedir.² Yargı birliği ilkesi, Anglo-Sakson hukukunun hakim olduğu ABD, Birleşik Krallık, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerde benimsenmiştir. Bu ülkelerde toplum, çoğulcu olduğu için iktidar da tek değil, parçalıdır. Çoğulculuk kurumsal parçalanmayı, iş bölümünü yaratmış, toplum kendi hukukunu kendi üretmeye başlamıştır. Toplumun ürünü olduğu için egemen güç hukuktur ve devlet ikinci plandadır. Hukuk, yaşanarak öğrenildiği, esnek olduğu ve devletten bağımsız olduğu için genellikle yazılı bir anayasaya gerek duyulmamıştır. Örneğin Birleşik Krallık'taki mahkemelerin teşkilatlanması en yüksek yargı organından alt mahkemeye kadar hiyerarşik bir sırayla şu şekilde olmaktadır; Lordlar Kamarası (*The House of Lords*), Temyiz Mahkemesi (*The Court of Appeal*), Londra Yüksek Mahkemesi (*The High Court of Justice*), Krallık Mahkemesi (*The Crown Court*), Sulh Mahkemesi (*Magistrates' Court*) ve Yerel Mahkeme (*Country Court*).³ Görüldüğü gibi idari-adli yargı ayrımı yoktur, mahkemeler arası sadece hiyerarşik bir yapılanma vardır.

Yargı ayrılığı sisteminde ise yüksek mahkeme olarak birden fazla mahkeme mevcuttur ve idari yargı ile adli yargı ayrılmıştır. Özellikle Kara Avrupası'nda (Fransa, Almanya, İtalya ve Türkiye gibi ülkelerde) toplum devletçi kurallara bağlı, içine kapalıdır. İktidar tektir ve

² Hüseyin Yörük, “Yargı Birliği Sağlanmalıdır”, 18.11.2006, <http://www.hukukcular.org.tr>.

³ Neval, Okan, “İngiliz Hukuk Sistemi İçinde Ticari Yargı Sistemi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2, İzmir 2005, s. 38.

yargı da bundan payını almıştır, yargı birliği ve yargıyı bağımsız kılma tamamen sağlanamamıştır.⁴

3. TÜRKİYE'DE YARGININ ÖRGÜTLENMESİ

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Dönemi'nde 1837'de kurulmuş olan Meclisi Valayı Ahkam-ı Adliye günümüzdeki Yargıtay ve Danıştay'ın görevini yapmaktaydı, yani bu dönemde yargı birliği ilkesi uygulanmaktaydı. Ancak 1868'de Fransa model alınarak bu sistem değiştirilmiş Meclisi Valayı Ahkam-ı Adliye, Şurayı Devlet (bugünkü Danıştay) ve Divanı Ahkam-ı Adliye (bugünkü Yargıtay) olarak ikiye ayrılmış, böylece yargı birliği ilkesi terk edilmiştir.⁵ Yani Türkiye'de 138 yıldır yargı ayrılığı ilkesi uygulanmaktadır. 1982 TC Anayasası'nın "Yargı" başlıklı üçüncü bölümünde "Yüksek Mahkemeler" alt başlığında düzenlenmiş olan 146. ve devamı maddelerine göre Türkiye'de, Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Yargıtay, Uyuşmazlık Mahkemesi, Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi olmak üzere altı adet Yüksek Mahkeme bulunmaktadır. Bunlara ek olarak Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Yüksek Seçim Kurulu ve Sayıştay da yargı sistemi içerisinde yer almaktadır. Bu kurumların her biri kendi alanında bağımsız olup, birbirlerinin alanlarına karışmamaktadırlar.

Türk yargı sistemi Anayasa yargısı, idari yargı, askeri ceza yargısı ve adli yargı olarak dört kola ayrılmıştır. Türkiye'deki yargı kollarının örgütlenmesini ve Yüksek Mahkemeleri kısaca inceleyecek olursak:

3.1. Anayasa Yargısı

Anayasa yargısı, Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa Mahkemesi sıfatıyla baktığı işler ile Yüce Divan sıfatıyla baktığı işlerin bütünüdür. Anayasa Mahkemesi, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunu'nda düzenlenmiş olan özel yargılama usulüne tabidir. Bakacağı yargı işleri sınırlı sayıda olarak belirlenmiş olan Anayasa Mahkemesi'nin temel görevi bir kanun hük-

⁴ Sami Selçuk, Yargıtay Başkanı, 1999-2000 Adli Yılı Açış Konuşması, <http://www.yargitay.gov.tr>.

⁵ Bilal Kartal, Yargıtay 4. HD Başkanı, *Yargı Reformu ve Yargı Sorunları Sempozyumu*, İstanbul Barosu Yayınları, s. 87 vd.

münün Anayasa'ya aykırılığını incelemektir. Kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün, Anayasa'ya şekil ve esas bakımından aykırılığı iddiasıyla Cumhurbaşkanını, iktidar ve ana muhalefet partisi Meclis grupları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyeler Anayasa Mahkemesi'nde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkına sahiptir. Anayasa Yüksek Mahkeme'nin, bu temel görev ve yetkisinin dışında Cumhurbaşkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Askeri Yargıtay, Danıştay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyeleri gibi yüksek devlet görevlilerini, görevleri ile ilgili işledikleri iddia olunan suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılamak gibi ek görev ve yetkileri de bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkileri ile inceleme ve yargılama usulleri, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenmektedir.

3.2. İdari Yargı

İdari yargı, idari makamların kamu hukuku alanındaki faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıkları kapsar. Türk yargı sisteminde idari yargı da kendi arasında ikiye ayrılır: Askeri İdari Yargı ve Genel İdari Yargı. Asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkları çözme konusunda ilk ve son derece mahkemesi olarak Askeri Yüksek İdare Mahkemesi görevlidir. Askeri idari yargının görevi dışında kalan idari davalar, genel idari yargının görevine girer. Genel idari yargı organları, ilk derece yargı organı olarak bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleeri, istisnai olarak bazı davalarda ilk olmakla beraber kural olarak son inceleme merci olarak Danıştay'dır. Davalarda uygulanacak yargılama usulleri, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi için Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu, Danıştay için 2575 sayılı Danıştay Kanunu, bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri için 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun ile belirlenmiştir.

3.3. Askeri Ceza Yargısı

Askeri ceza yargısı, askeri mahkemelerin askeri ceza hukuku alanındaki yargısal faaliyetlerini düzenler. Askeri mahkemeler, asker kişilerin, askeri olan suçları ile bunların asker kişiler aleyhine veya askeri mahallerde veya askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidirler. Askeri yargı da iki derecedir. İlk derece askeri mahkemelerini disiplin mahkemeleri ile askeri mahkemeler oluşturmaktadır. Askeri ceza mahkemelerince verilen karar ve hükümlerin son inceleme mercii Askeri Yargıtay'dır.

3.4. Adli Yargı

Adli yargı, diğer yargı kolları dışında kalan tüm yargısal faaliyetleri kapsar ve en yüksek mahkemesi Yargıtay'dır. Adli yargı da kendi arasında ceza yargısı ve medeni yargı olarak ikiye ayrılır. Ceza yargısı alanındaki genel mahkemeler ağır ceza, asliye ceza ve sulh ceza mahkemeleridir. Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda kanun yolu olarak bölge adliye mahkemeleri adı altında istinaf mahkemelerinin kurulacağı bildirilmiş ancak bu mahkemeler henüz kurulamamıştır. Bu alandaki son derece mahkemesi Yargıtay ceza daireleridir. Medeni yargı alanındaki genel mahkemeler de sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemeleridir. Medeni yargıdaki son derece mahkemesi de Yargıtay hukuk daireleridir. Bunların yanında özel mahkemeler de mevcuttur (asliye ticaret mahkemesi, iş mahkemeleri, aile mahkemeleri, çocuk mahkemeleri, tüketici mahkemeleri ve deniz ihtisas mahkemeleri gibi). Bu özel mahkemeler hukukta uzmanlaşma açısından gereklidir ve yargı birliği ilkesine aykırı değildir.

3.5. Sayıştay

Sayıştay, 1982 Anayasası'nın 160. maddesine göre, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetleyen ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlayan ve kanunlarla kendisine verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapan bir kuruluş olarak görevini sürdürmektedir. 1920-1923 arasında Sayıştay'ca yürütülen kimi görevler TBMM üyeleri arasından seçilen bütçe denetimi ile görevli ge-

çici bir komisyon eliyle yürütülmüştür. Cumhuriyetin ilânıyla birlikte 24 Kasım 1923 tarih ve 374 sayılı “*Divan-ı Muhasebatın Sureti İntihabına Dair Kanun*” çıkarılarak Cumhuriyet döneminde Sayıştay kurulmuş ve 1924 Anayasası’nın 100. maddesinde yer alarak anayasal kimliğine kavuşmuştur. Bu Anayasa maddesiyle Sayıştay’ın Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne bağlı olduğu ve devletin bütün gelir ve giderlerini denetlemekle görevlendirildiği açıkça belirtilmiştir. Sayıştay’ın görevleri; genel ve katma bütçeli dairelerin gelir, gider ve mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek, sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak, kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne kesin hesap kanun tasarıları hakkında uygunluk bildirimini sunmaktır.⁶

3.6. Uyuşmazlık Mahkemesi

Türkiye’de birden çok yargı kolu bulunduğu için, bu yargı kolları arasındaki uyuşmazlıkların çözümü için kurulmuş olan bir yüksek mahkeme de uyuşmazlık mahkemesidir. 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun ile kurulmuş olan “*Uyuşmazlık Mahkemesi*”, adli, idari ve askeri yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözmeye yetkilidir.

3.7. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu

Bu kurul, Türkiye Cumhuriyeti’nde adli ve idari hakim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama, nakletme, geçici yetki verme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme veya görevden uzaklaştırma işlemlerini yapan kurumdur ve başkanı Adalet Bakanı’dır. Bu kurulun kararları kesindir.

3.8. Yüksek Seçim Kurulu

Türkiye’de seçime ilişkin şikayetleri ve itirazları karara bağlamakla görevli il ve ilçe seçim kurulları ile bu kurullarını kararlarını kesin olarak incelemekle görevli Yüksek Seçim Kurulu’nun oluşturdu-

⁶ <http://www.sayistay.gov.tr>

ğu bir seçim yargısı da mevcuttur.⁷ Yüksek Seçim Kurulu, 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu'yla kurulmuş, 26 Nisan 1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'da da yer almıştır. 5545 sayılı Kanun'la getirilen esaslar, bu kanunla da korunmuş, kanunun 9. ve 10. maddesi; 5545 sayılı Kanun'un 57. ve 58. maddeleriyle aynı içerikte düzenlenmiştir.⁸

3.8.Devlet Güvenlik Mahkemeleri

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile kurulan ve düzenlenmiş olan "*Devlet Güvenlik Mahkemeleri*" (DGM), ilk kez 1983 yılında 2845 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Bu yasa 16.6.2004 tarihli ve 5190 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle yürürlükten kaldırılmış olup, ayrıca DGM'lere kaynaklık eden ve DGM'lerin kuruluşuna dair hükümler içeren Anayasa'nın 143. maddesi, 22.5.2004 tarih ve 25469 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanarak yürürlüğe giren Anayasa değişikliği ile yürürlükten kaldırılmış bulunmaktadır. Böylece, "*Devlet Güvenlik Mahkemeleri*"nin anayasal dayanağı da ortadan kaldırılmış bulunmaktadır. Ancak, anayasadaki bu değişikliğe ve anayasal dayanağın kaldırılmış olmasına rağmen, DGM'nin işlevini ve görevini üstlenecek, aynı nitelikte, özel statü ve yetkiyle donatılmış yeni bir mahkemenin kuruluşuna dair yasal çalışmalar sürdürülmektedir.⁹ DGM'ler, doğal yargıç ilkesine aykırı bir yapılanma içerisindeydi, mahkeme heyetinde bulunan üç üyeden biri askeri yargıç olduğu gibi iki yedek üyeden biri de askeri yargıçtı, ancak Avrupa Birliği uyum sürecinde askeri yargıçlar kaldırılmıştır.

4. TÜRKİYE'DE YARGI ÖRGÜTÜNÜN SORUNLARI

Çalışmanın giriş kısmında da belirtildiği gibi Türkiye'de yargı, yargı birliğine aykırı bir örgütlenme içerisinde. Yargı ayrılığının Türkiye'de hukuk devletine uygun olmayan uygulamalarına ve yargı örgütünün sorunlarına teker teker, kısaca değinecek olursak:

⁷ <http://www.investinturkey.gov.tr/cms/index.php?a=139>

⁸ <http://www.ysk.gov.tr>

⁹ <http://www.ihd.org.tr/iskence/dgm.htm>

Yargı örgütünün öncelikli sorunu, Türkiye’de Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi’nin varlığıdır. Bu mahkemeler birer üst mahkeme sıfatıyla hareket etmekte böylece altıya çıkan üst mahkeme sayısı asker-sivil yaklaşımı ve içtihat farklılaşmalarıyla birlikte yeni bir karmaşayı ortaya çıkarmaktadır. Zaten mahkemelerin kuruluşu ve yargılama usulleri de adil yargılanma hakkına uygun değildir.

Diğer önemli bir sorun da idarenin işlem ve eylemleri adli yargıda rahatlıkla ve daha adil bir şekilde çözümlenebilecek iken, yargı, bir daha bölünerek, idare mahkemeleri kurulmuştur. Bu mahkemelere hakim olarak atanan kişilerin çoğu hukuk öğretimi veren hukuk fakültesi mezunu değildirler. Ayrıca idare mahkemelerinde yazılı delil esas alındığından şahit dinlenememektedir. Uygulamada, idarenin kamu gücüne dayanarak oluşan eylemlerinden zararın tamamının, hangi yargı yerinde giderileceği sorunu zaman zaman duraksamaya sebep olmaktadır.¹⁰

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun kararlarına karşı yargı yolu açık değildir. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Adalet Bakanlığı’na bağlı bir kuruldur. Bu da bağımsız olması gereken, adalet dağıtan hakim ve savcılarının maruz kaldığı adaletsiz bir düzenlemedir.

Anayasa Mahkemesi’nin, Anayasa’nın 148. maddesine göre “Yüce Divan” sıfatıyla Cumhurbaşkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcısı Vekilini, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Sayıştay, başkan ve üyelerini görevleri ile ilgili suçlardan dolayı yargılama yetkisi vardır. Anayasa Mahkemesi’ne verilmiş olan bu yetki tamamen ceza yargılaması yetkisidir ve anayasa Mahkemesi üyelerinin tamamı hukukçu olmadığı gibi ceza yargılaması konusunda uzman değillerdir.¹¹

Hukuk devletini ve eşitlik ilkesini ihlal edecek şekilde olağan üstü bir yargı kurumu olan DGM’ler halen varlıklarını sürdürmektedir. DGM’lerin görev alanına giren suçlar da ihtisası gerektiren suçlar olmayıp, ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlardan devlet aleyhine olanların ayrılmasından ibarettir. Askeri hakim ve

¹⁰ Bilal Kartal, *a. g. e.*, s. 86 vd.

¹¹ Tuncer Özyavuz, “Anayasa Mahkemesi ve Yüce Divan”, *Legal Hukuk Dergisi*, Sayı: 44, Ağustos 2006, s. 2356 vd.

savcılarının DGM'ler bünyesinden çıkarılması bu mahkemelerin niteliğini değiştirmemiştir. DGM kararları yüzünden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan şikayetler sebebiyle, Türkiye trilyonlarca lira tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Adalet Bakanlığı verilerine göre, Mart 2000'den bu yana, Türkiye'nin 1 milyon İsviçre Sterlini, 900 bin dolar, 4 milyon Fransız Fransı ve 9 trilyon lira tazminata mahkûm olmuştur. Bu davaların büyük bölümü, DGM'lerin aldığı kararlar neticesinde açılan davalardır.¹²

5. ÖNERİLER VE SONUÇ

Yargı birliğine aykırı olan bu yapılanma, mevcut yargı sistemini çalışamaz hale getirmiştir, ayrıca Yargıtay, Danıştay ve Askeri Yüksek Mahkemeleri hem aşırı iş yükü altında ezilmekte, hem de olması gereken fonksiyonlarını yerine getirememektedirler. Yargıda ciddi bir karmaşa söz konusudur. Özellikle askeri mahkemeler ivedilikle kaldırılmalı, askeri-sivil ve adli-idari yargı ikilemelerine son verilmelidir.

Yüksek Askeri Şûra ve Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun kararlarına karşı yargı yolu açılmalıdır. Bir hukuk devletinde verilmiş kararın yargının denetimine tabi tutulmaması mümkün olmamalıdır. Ayrıca Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nda Adalet Bakanı ve Adalet Bakanı Müsteşarının yer almaması gerekir, bunun için Anayasa'nın 159. maddesi ile Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nda değişiklik yapılması gerekmektedir. Çünkü yargı bağımsızlığının gerçek anlamda sağlanması için yargının yürütmenin denetiminden tamamen çıkarılması gerekir.

Yargı birliğinin sağlanması bakımından yüksek mahkemelelerin denkliği ilkesinden de kesinlikle ayrılınmaması, Yüksek Seçim Kurulu'nun yetkileri ve niteliği nazara alınarak anayasal konumunun yeniden değerlendirilmesi gereklidir.¹³ Ayrıca en azından Yüksek Seçim Kurulu kararları kesin olmaktan çıkarılmalı, yargı denetimine açılmalıdır.

¹² Hüseyin Yörük, *a. g. e.*

¹³ Mater Kaban, Yargıtay Onursal 1. Başkanvekili, 2004-2005 Adli Yıl Açış Konuşması, <http://www.yargitay.gov.tr>

İdarî yargı-adli yargı ayrımı kaldırılmalı, genellikle yargı birliği sisteminin uygulandığı ülkelerde kurumsallaşmış olan *Ombudsman* sistemi model alınmalıdır. İskandinav ülkelerinde doğmuş ve Anglo-sakson ülkelerinde de kullanılmaya başlanmış olan bu sistemin örnekleri, İsveç, Finlandiya, Norveç, Danimarka ve İngiltere’de farklı konu ve yetkilerle görülmektedir, ayrıca Fransa’da da yargı birliği olmadığı halde, “*arabulucu*” adıyla kullanılmaya başlanmıştır. *Ombudsman* müessesesinin konuları, işlev ve işleyişi gereği, çoğunlukla kamuya açık konular olmasına rağmen; tasarıyla, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’na verilen görevin kapsamı, “*Devlet sırrına ilişkin bilgi ve belgeler*” ile “*Devletin ekonomik menfaatlerine ilişkin bilgi ve belgeleri*”dir.¹⁴

Yargı birliği ilkesini benimseme, konusunda uzman mahkeme kurulamayacağı anlamına gelmez. Hatta ceza ve hukuk mahkemelerine ek olarak şimdi de var olan özel mahkemeler de kurularak uzmanlaşma daha da iyi sağlanmalıdır (tüketici mahkemeleri, iş mahkemeleri, aile mahkemeleri, deniz ihtisas mahkemeleri gibi). Ancak önemli olan nokta, tüm bu mahkemelerin Yüksek Mahkeme’nin aynı olması ve tüm bu mahkemelerin yargı yetkisinin herkesi kapsamasıdır. İdare-asker-sivil ayrımı yapılmamasıdır. Tüm bu temenniler hakimlerin kürsü güvencesiyle de pekiştirilmelidir. Yani hakimler, mesleğin başından sonuna kadar aynı özel mahkemede çalışmalı, şimdiki sistemde olduğu gibi ceza mahkemelerinde çalıştıktan sonra hukuk mahkemelerine atanmamalıdır. Hakimler de insandır ve her alanda bilgi ve birikim sahibi olamazlar. Hukukta uzmanlaşma, adil, hızlı ve doğru bir yargı için kaçınılmazdır.

Sonuç olarak söylenebilir ki, yargı birliği hukuk devletinin bir gereğidir, yargıdaki karmaşa ancak bu yolla çözülebilir ve hukukta eşitlik ancak bu yolla sağlanabilir. Bunun da sağlanabilmesi için yüksek mahkemelerin tek çatı altında toplanması gerekmektedir.

¹⁴ <http://www.tbmm.gov.tr>

KAYNAKLAR

- Baki-Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, Ankara 2002.
- Bilal Kartal, Yargıtay 4. HD Başkanı, *Yargı Reformu ve Yargı Sorunları Sempozyumu*, İstanbul Barosu Yayınları, s. 87 vd.
- Hüseyin Yörük, “*Yargı Birliği Sağlanmalıdır*”, 18.11.2006, <http://www.hukukcular.org.tr>
- Mater Kaban, Yargıtay Onursal 1. Başkanvekili, 2004-2005 Adli Yıl Açış Konuşması, <http://www.yargitay.gov.tr>
- Neval Okan, “*İngiliz Hukuk Sistemi İçinde Ticari Yargı Sistemi*”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2, İzmir 2005.
- Sami Selçuk, Yargıtay Başkanı, 1999-2000 adli yılı açış konuşması, <http://www.yargitay.gov.tr>
- Tuncer Özyavuz, “*Anayasa Mahkemesi ve Yüce Divan*”, *Legal Hukuk Dergisi*, Sayı: 44, Ağustos 2006.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <http://www.hukukcular.org.tr>
- <http://www.yargitay.gov.tr>
- <http://www.tbmm.gov.tr>
- <http://www.ysk.gov.tr>
- <http://www.ihd.org.tr/iskence/dgm.htm>
- <http://www.sayistay.gov.tr>
- <http://www.investinturkey.gov.tr/cms/index.php?a=139>